

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Vår ref:
24/00511-2

Saksbehandler:
Silje Steinardotter Hasle

Dato:
26. august 2024

Svar på høring om forslag til ny rettshjelpforskrift mv.

Barneombudet takker for muligheten til å gi innspill. Vi er positive til hovedtrekkene i forslaget, om regulering etter folketrygdens grunnbeløp og et system med graderte egenandeler. I det videre begrenser vi oss til å gi innspill høringsnotatets pkt. 1.4 om reglene for fradrag for søkere med forsørgeransvar.

Merknader til forslaget om fradrag for forsørgeransvar

Departementet foreslår at fradraget per barn skal være avtagende med antall barn, og falle bort for søkere med flere enn tre barn. Barneombudet mener det er positivt og viktig at det skal tas høyde for søkers forsørgerbyrde. Vi er imidlertid uenig i beregningen av fradraget. Etter vårt syn fremstår reduksjonen i fradraget per antall barn som for høy og vi mener det er uheldig at det ikke gis fradrag for flere enn tre barn.

Departementet begrunner forslaget blant annet med at det vil være stordriftsfordeler ved å ha flere barn. Barneombudet vil peke på at stordriftsfordeler for barnerike familier bygger på et usikkert kunnskapsgrunnlag. Forbruksforskningsinstituttet SIFO har i en rapport fra 2024 påpekt at kunnskapsgrunnlaget for stordriftseffekter er svak.¹ SIFO påpeker at stordriftseffekter gjør seg mest gyldige for personer med et forbruk over gjennomsnittet, og at det mangler analyser av om det finnes stordriftsfordeler for lavinntektshusholdninger, samt hvordan slike stordriftsfordeler eventuelt slår ut for denne gruppen.² SIFO anbefaler derfor at det ikke legges til grunn stordriftsfordeler for barnerike familier, og understreker at betydelige avkortninger av økonomisk tilskudd fører til at samtlige barn i husholdningen ikke vil kunne leve på et forsvarlig livsoppholdsnivå og vil gå utover prinsippet om barnets beste.³

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved utformingen av rettshjelpsforskriften, i tråd med Grunnloven § 104 og barnekonvensjonens artikkel 3. Dette krever at departementet

¹ Skuland, S.E. m.fl. (2024). «Utredning av kunnskapsgrunnlaget for sosialhjelpssatser», Forbruksforskningsinstituttet SIFO OsloMet s. 90

² Ibid s. 90

³ Ibid s. 91

må kartlegge negative konsekvenser for barn og vurdere hvordan ordningen i størst mulig grad kan ivareta barns rettigheter og behov.

Dersom fradraget for forsørgerbyrde settes for lavt, er det en reell risiko for negative konsekvenser for barna som vokser opp i barnerike familier. Det fremstår spesielt uheldig at fradrag for flere enn tre barn faller bort. Barn som vokser opp i familier med tre eller flere barn, er allerede vesentlig mer utsatt for vedvarende lavinntekt.⁴ Det er altså nettopp i disse familiene at støtte til rettshjelp kan være ekstra viktig.

Dersom egenandelen blir for stor er det en risiko for familiene unngår å oppsøke rettshjelp og dermed ikke får løst problemer av stor velferdsmessig betydning. Familier med lav inntekt og mange barn kan generelt ha stor stress- og problembelastning, og dermed behov for støtte i form av rettshjelp. Behovet for rettshjelp kan dessuten knytte seg til økonomi, bolig, velferdsytelser og tjenester til barn.

En annen risiko er at kostnadene til rettshjelp går utover barnas velferd og livskvalitet. I likhet med rettshjelpsutvalget mener vi det ikke er ønskelig at foreldre skal måtte kutte i nødvendige utgifter for å få tilgang til rettslig bistand, og at det er svært viktig å skjerme barn fra negative effekter av foreldrenes behov for juridisk bistand.⁵

Staten har etter Grunnloven § 104 tredje ledd og FNs barnekonvensjon artikkel 26 og 27 en plikt til å sikre barn økonomisk og sosial trygghet. Over 100 000 barn vokser opp i vedvarende lavinntekt. Barn i fattige familier har i gjennomsnitt dårligere levekår og livskvalitet, og de har høyere risiko for å ha lav inntekt som voksne.⁶ Barneombudet ber departementet legge stor vekt på hensynet til barnets beste, og sikre at rettshjelpsordningen bidrar til trygge levekår for barn i fattige familier.

Behov for rettshjelptiltak tilrettelagt for barn og unge

Vi merker oss at de øvrige forslagene i rettshjelpsutvalgets utredning er til behandling. Vi benytter oss derfor av muligheten til å minne om våre innspill knyttet til barns behov for rettshjelp, og behovet for barnevennlige og tilrettelagte rettshjelptiltak. Dette er etter vår vurdering ikke godt nok ivare tatt i departementets utredning av førstelinjerettshjelp.⁷ Vi understreker derfor behovet for at departementets likevel følger opp dette i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Ivar Stokkereit
fagsjef

Silje Steinardotter Hasle
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

⁴ SSB 29. mars 2021 «115 000 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt»

⁵ NOU 2020: 5 s. 139

⁶ Ekspertgruppen om barn i fattige familier (2023). «En barndom for livet»

⁷ Førstelinjetjeneste for rettshjelp Utredning fra arbeidsgruppen nedsatt av Justis- og beredskapsdepartementet (2023)